

**TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE
LESNÍCKA FAKULTA**

**ACTA
FACULTATIS
FORESTALIS
ZVOLEN**

56(1)

2014

**ACTA
FACULTATIS
FORESTALIS
ZVOLEN**

**56(1)
2014**

Vedecký redaktor / Executive editor:
doc. Ing. Jaroslav Kmeť, PhD.

Predseda redakčnej rady / Editor in Chief:
prof. Dr. Ing. Viliam Pichler

Redakčná rada / Editorial board:
doc. Ing. Marek Fabrika, PhD.
prof. Ing. Peter Garaj, CSc.
prof. Ing. Iveta Hajdúchová, PhD.
prof. Ing. Matúš Jakubis, PhD.
prof. Ing. Valéria Messingerová, CSc.
doc. Ing. Karol Ujházy, PhD.
prof. Ing. Milan Saniga, DrSc.
prof. Ing. Jaroslav Škvarenina, CSc.

ACTA FACULTATIS FORESTALIS ZVOLEN 56(1) 2014

Vydala Technická univerzita, T. G. Masaryka 2117/24, 960 53 Zvolen, IČO 00397440
Vydanie I. – 2014 – október
Rozsah 137 strán, 8,87 AH, 9,46 VH
Náklad 200 výtlačkov
Tlač a grafická úprava Vydavateľstvo TU vo Zvolene
Rukopis neprešiel jazykovou úpravou
Vydanie publikácie schválené Edičnou radou TU vo Zvolene dňa 22. 1. 2014, číslo
EP 39/2014
Periodikum s nepravidelnou periodicitou
Evidenčné číslo 3861/09

© Technická univerzita vo Zvolene
ISSN 0231-5785

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť textu ani ilustrácie nemôžu byť použité na ďalšie šírenie akoukoľvek formou bez predchádzajúceho súhlasu autorov alebo vydavateľa.

OBSAH – CONTENTS – INHALT

Štefančík, I., Klouček, T.: Porovnanie kvalitatívnej produkcie bukového (<i>Fagus sylvatica</i> L.) porastu s rozdielnou výchovou v minulosti postihnutom nekrotickým ochorením kôry	7
The comparison of qualitative production of beech (<i>Fagus sylvatica</i> L.) stand affected by bark necrosis in the past and managed by different tending.....	7
Pilková, I.: Zhodnotenie fenologických fáz skoro jarných geofytov Bábskeho lesa.....	23
Evaluation of phenological phases of the Báb forest early spring geophytes.....	23
Lebocký, T.: Zdroje prirodzenej potravy diviacej zveri vo zvernici Bieň.....	35
Natural food resources for wild boars living in the Bieň game preserve.....	35
Krupová, D.: Atmosférické depozície nitrátového a amónneho dusíka na území Slovenska	49
Atmospheric deposition of nitrate and ammonium nitrogen in Slovakia	49
Jurina, D., Kunca, V.: štruktúra a objem ležiaceho mŕtveho dreva v pralesovitej časti NPR Komárnická jedlina	61
Structure and volume of lying coarse woody debris in a primeval part of the National Nature Reserve Komárnická jedlina.....	61
Jaloviár, P., Kucbel, S., Parobek, J., Blahút, P.: Vplyv hustoty materského porastu a osvetlenia na vývoj následného porastu pri clonnej obnove duba zimmého	73
Influence of mature stand density and solar radiation on the development of sessile oak natural regeneration under the shelterwood management system	73
Hricová, Z., Šálka J., Dobšínská Z., Sarvašová, Z.: Teoreticko-metodologický prístup k analýze politického potenciálu záujmových združení vlastníkov lesa.....	83
Theoretical and methodological approach to the analysis of political potential of forest owners associations.....	83
Hnilica, R., Slugeň, J., Messingerová, V., Líškay, T.: Pôdna fréza ako viacúčelový mechanizmus pre mechanizáciu prác pri zakladaní lesa.....	97
Rotary cultivator as a multipurpose mechanism for mechanization of work in forest establishment.....	97

Štěrbová, M., Šálka, J., Paluš, H.: Inovačný systém v sektore lesníckych služieb	113
The Innovation System of the Forestry Service Sector.....	113
Bugala, M.: Rozbor kvalitatívnych znakov kmeňov, korún a zdravotný stav (poškodenie) prirodzených populácií jelše sivej (<i>Alnus incana</i> [L.] moench.) v oblasti Ľubovnianskej vrchoviny a Pienin	127
Variability of qualitative features of stems, crowns and health state (damage) of natural populations of grey alder (<i>Alnus incana</i> [L.] Moench.) in the region of Ľubovnianska vrchovina and Pieniny	127

TEORETICKO-METODOLOGICKÝ PRÍSTUP K ANALÝZE POLITICKÉHO POTENCIÁLU ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ VLASTNÍKOV LESA

Zuzana HRICOVÁ – Jaroslav ŠÁLKA – Zuzana DOBŠINSKÁ –
– Zuzana SARVAŠOVÁ

Hricová, Z., Šálka J., Dobšínská Z., Sarvašová Z.: *Theoretical and methodological approach to the analysis of political potential of forest owners associations*. Acta Facultatis Forestalis Zvolen, 56(1): 83–95, 2014.

This paper deals with theoretical and methodological approach to the analysis of political potential of forest owners associations. From a theoretical point of view, the work deals with the theory of interest groups, methodology deals with Delphi method, the method of expert group solution seeking, through SWOT analysis. Aim of this article is to bring closer basic approach to seek of political potential of forest owners associations.

Key words: interest groups, political potential, forest owners associations, Delphi method, SWOT analysis

ÚVOD

Záujmové združenia sú dôležitou súčasťou dnešného moderného politického systému. Spolupráca s verejným sektorom, informovanie verejnosti, aktívne zúčastňovanie legislatívneho procesu, sú len niektoré z dôležitých rolí záujmových združení. Ich vplyv v organizovaných sektoroch spoločnosti by mal byť ľahko pozorovateľný v každodennej činnosti všetkých odvetví vlády. Záujmové združenia vlastníkov lesov hrali významnú úlohu pri formovaní neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku. Základným poslaním združení vlastníkov lesa je ovplyvňovanie lesníckej politiky na Slovensku, podpora diskusie a formulácie spoločných záujmov jednotlivých členov a ich presadzovanie.

Záujmové združenia sú organizácie, ktoré artikulujú záujmy skupiny občanov alebo podnikov, ktorú zastupujú, a pokúšajú sa ich presadiť v politickom procese. Špeciálnym znakom záujmových združení v lesnom hospodárstve je zastupovanie nejakého záujmu pri využívaní a obhospodarovaní lesa. CUBBAGE (1993) definuje záujmové združenia ako organizácie jednotlivcov zdieľajúcich jeden alebo viac záujmov, ktorí sa snažia ovplyvňovať rozhodovanie vládnych agentúr, politických predstaviteľov a ďalších tvorcov politiky. Sú nevyhnutné pre fungovanie demokratického systému, pretože nepredstavujú len vyjadrenie záujmov a postojov socioekonomickej skupiny, ale poskytujú informácie, ktoré môžu byť využité v legislatívnom procese a v procese tvorby strategických dokumentov.

DÜR a DEBIÈVRE (2007) tvrdia, že účasť záujmových združení na politickom živote môže zlepšiť rozhodovacie procesy prostredníctvom podpory politik, ktoré sú v súlade s občianskymi preferenciami a blokovat' politiky, ktoré odrážajú záujmy vládnucej elity. OLSON (1965) tvrdil, že ak všetci členovia združenia majú rovnaký záujem, tak sa spoja a budú konať kolektívne, aby dané záujmy mohli presadzovať.

Záujmové združenia sa od politických strán líšia tým, že sa nestávajú súčasťou vlády, ale napriek tomu chcú mať na ňu vplyv (SOPÓCI, 2000). Ak záujmové združenia fungujú na základe princípov vnútro skupinovej demokracie a voči štátu a iným záujmovým združeniam sa správajú kooperatívne, môžu pôsobiť v politickom systéme stabilizačne, lebo obmedzujú silnú úlohu štátu a zároveň aj príliš silnú úlohu trhu (MERKEL, 1999). Skupinová artikulácia záujmov je prvkom demokratického systému, je veľmi dôležitá pre demokraciu a vykorenenie veľmi často využívaných klientelistických a korupčných prvkov ovplyvňovania politiky ako sprievodných javov transformačného obdobia (MERKEL, 1999).

Z politického hľadiska, GERBER (1999) definuje záujmové združenia ako organizácie, ktoré vykonávajú kolektívne ciele prostredníctvom politického procesu. Táto definícia zahŕňa novovytvorené, prechodné združenia, ktoré sa organizujú za účelom dosiahnutia jednotného politického výsledku, tak ako aj existujúce organizácie s prebiehajúcimi činnosťami. Záujmové združenie má určitý stupeň formálnej organizácie. Členovia musia rozpoznať sami seba ako skupinu. Taktiež musia mať určitý kolektívny cieľ alebo ciele, pretože inak sa iní jednotlivci nebudú chcieť do záujmového združenia zapojiť. Zapoja sa len vtedy, ak spoločne veria v niečo, čo im pomôže ľahšie dosiahnuť jednotlivé výhody z toho vyplývajúce.

Cieľ príspevku spočíva v predstavení teórie záujmových združení a predstavení metodického prístupu k analýze politického potenciálu záujmových združení vlastníkov lesa.

POLITICKÝ POTENCIÁL ZÁUJMOVÝCH ZDRUŽENÍ

Politický potenciál záujmového združenia je schopnosť presadiť sa v politickom procese. Politicko-administratívny systém má zo spolupráce zo systémom sprostredkovania záujmov výhody ako získavanie informácií, či politickú podporu. Systém sprostredkovania záujmov potrebuje politicko-administratívny systém, lebo len prostredníctvom neho vie presadiť svoje záujmy. Niektorí autori sa venovali ovplyvňovaniu politického procesu prostredníctvom moci. Chápu moc ako schopnosť aktéra ovplyvňovať iných aktérov a dosiahnuť politický výsledok. Aktéra považovali za objekt, ktorý je zahrnutý v politickom procese formulácie a implementácie, kde formulácia a implementácia sú vnímané ako výsledok aktérovho zásahu. Títo aktéri môžu byť jednotlivci alebo združenia (KROTT et al., 2013).

BAYERS, EISING a MALONEY (2008) sa venovali kritériám, ktoré by malo spĺňať záujmové združenie angažujúce sa v politickom procese. Podľa nich je relevantný najmä stupeň organizovanosti a štruktúrovanosti, ktorý je pre skupinu prirodzený a vymedzuje ju voči všeobecnej verejnej mienke. Kritériom, ktoré zužuje záber v rámci organizovaných skupín je politický záujem, za účelom propagovania a dosiahnutia ktorého skupiny

smerujú svoj vplyv na vývoj politických rozhodnutí prostredníctvom politickej obhajoby daného záujmu. Zo záujmového združenia sa stáva politický aktér reflektujúci požiadavky svojich členov. V politickom procese je však aktérov reprezentujúcich politické záujmy svojich priaznivcov viac (ako napr. politické strany/hnutia), preto je nutné záujmové združenie voči nim vymedziť kritériom neformálnosti. Tento parameter vytvára zo záujmového združenia aktéra, ktorý nedisponuje ambíciami inštitucionálne sa zapojiť do štátnych štruktúr vytvárajúcich verejnú politiku a ovplyvňujúcich ich implementáciu (BAYERS, ER-SING, MALONEY, 2008).

Ohroziť politický potenciál môže fragmentácia záujmových združení. Pluralizmus ako pravidlo fungovania politického systému vytvára priestor pre vznik viacerých združení, čo však prináša aj nevýhodu vo forme fragmentácie. Fragmentované združenia sú slabým partnerom v politickom živote, ich nevýhodou je, že súperia medzi sebou a nedokážu sa spojiť, aj keď ich cieľ je rovnaký. Združenia by mali byť jednotné v spoločných otázkach (SCHUBERT, 1989).

Politický potenciál rozpoznávame podľa formálnych, neformálnych a vnútorných, vonkajších faktorov. Formálne faktory sú predovšetkým založené ústavne. Neformálne faktory predstavujú schopnosti záujmových združení fungovať a predstaviť sa v politickom procese. Vnútorné faktory predstavujú schopnosť záujmových združení fungovať vnútri združenia, vonkajšie predstavujú správanie smerom k iným združeniam, vláde, iným neziskovým organizáciám a pod.

Tabuľka 1 Faktory politického potenciálu záujmových združení

Table 1 Factors of political potential of interest groups

Politický potenciál záujmových združení	Vnútorný	Vonkajší
Formálny	Ústavné právo slobodne sa združovať. Ústavná ochrana svojich hospodárskych a sociálnych záujmov.	Politické právo na účasť v politickom rozhodovaní. Pripomienkovanie legislatívnych návrhov, strategických dokumentov.
Neformálny	Organizovateľnosť záujmov. Reprezentatívnosť. Odborné vedomosti. Finančné zdroje na činnosť združení. Spoločné hospodárenie. Služby členom združenia.	Schopnosť predstaviť svoje ciele ako ciele vo verejnom záujme. Schopnosť získavania spojencov v iných záujmových združeníach. Lobbing v parlamente, vláde a verejnej správe. Lobbing v medzinárodných inštitúciách. Public relations.

Zdroj: Vlastný zdroj

Vnútorný formálny politický potenciál

Ústavné **právo slobodne sa združovať**. Každý občan má v ústave SR, v čl. 29 definované právo slobodne sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach. Ak sa stretne viacero občanov, ktorí majú spoločný záujem a chcú ho dosiahnuť, môžu slobodne vytvoriť záujmové združenie a lepšie tak reprezentovať spoločné záujmy. Na úrovni EÚ je v charte základných ľudských práv v čl. 12 definované právo na slobodné združovanie s inými na všetkých úrovniach, najmä v súvislosti s politickými, odborárskymi a občianskymi otázkami. Každý má právo na ochranu svojich záujmov na odbory alebo vstupovať do nich.

Ústavná **ochrana svojich hospodárskych a sociálnych záujmov**. V ústave čl. 37 je dané právo každého občana sa slobodne združovať s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov. Napr. vlastníci lesného pozemku sa združia a vytvorí záujmové združenie vlastníkov lesov, aby lepšie dokázali ochraňovať svoje hospodárske záujmy a obhajovať spoločné záujmy voči iným socioekonomickým skupinám alebo politicko-administratívne systému. Na úrovni EÚ bol založený Európsky hospodársky a sociálny výbor, ktorý zastupuje hospodárske a sociálne záujmové skupiny z celej Európy.

Dané faktory sme zaradili do vnútorného politického potenciálu, pretože ide o jednotlivca, ktorý sa na základe svojich práv môže rozhodnúť, či do záujmového združenia vstúpi alebo nie. Ide o práva v rámci združenia, kde každý člen má právo slobodne sa združovať a chrániť svoje hospodárske a sociálne záujmy. Prostredníctvom záujmového združenia má možnosť lepšej ochrany svojich práv.

Vonkajší formálny politický potenciál

Politické právo na účasť v politickom rozhodovaní. Znamená uplatnenie verejnosti v procese rozhodovania a schvaľovania. Patrí sem tripartita, ktorá vychádza z uplatňovania základných ľudských práv a slobôd z politického práva, uplatňovania zásad pluralizmu, čiže rešpektovania existencie organizácií zamestnávateľov a organizácií zamestnancov. Účelom je uskutočňovať sociálny dialóg na celoštátnej úrovni a upraviť fungovanie sociálneho dialógu medzi štátom a jednotlivými organizáciami prostredníctvom svojich zástupcov, aby boli dodržané základné politické práva (MPSVR SR, 2011). Tu však nie sú združenia vlastníkov lesov aktívne vzhľadom na ich postavenie. Rolu tu hrá Združenie zamestnávateľov LH SR a Odborový zväz DREVO – LESY – VODA, ktorý však nezahŕňa vlastníkov lesov.

Pripomienkovanie legislatívnych návrhov, strategických dokumentov. Záujmové združenia by mali byť schopné ovplyvňovať politický proces prostredníctvom pripomienkovania legislatívnych návrhov alebo strategických dokumentov v oblastiach, ktoré sa ich značne týkajú. Tým si posilňujú svoje miesto v politickom procese a taktiež sú schopné dosiahnuť niekoľko zo svojich zámerov. Medzirezortné pripomienkovanie funguje ako formálny koordinačný mechanizmus, kde záujmové združenia môžu ovplyvňovať politické rozhodovanie prostredníctvom spísania pripomienok. Pripomienky majú formu návrhu alebo odporúčania a predkladateľ ich môže, ale nemusí vziať do úvahy. Ak sú

pripomienky označené ako zásadné, to znamená, že pripomienkujúci orgán na nich trvá. predkladateľ ich nemôže zamietnuť bez toho, aby ich prerokoval s daným orgánom. Ak sa nepodarí rozpor odstrániť, musia sa takéto pripomienky prerokovať na zasadnutí vlády (KOVÁČECHOVÁ, ŽILINČÍK, 1999). Záujmové združenia majú právomoc pripomienkovania aj prostredníctvom hromadných pripomienok, čo znamená uplatnenie väčšieho počtu fyzických osôb alebo právnických osôb zo strany verejnosti, kde si verejnosť splnomocní svojho zástupcu.

Vnútorňý neformálny politický potenciál

Organizovateľnosť záujmov. K vysvetleniu vzniku záujmového združenia a vstupu členov socioekonomickej skupiny do záujmového združenia prispela predovšetkým teória rational choice zastúpená OLSONOM (1965) a jeho nasledovníkmi. K vzniku organizovanej skupiny sú jednotlivci motivovaní predovšetkým očakávaním dlhodobej výhody a zisku. Jednotlivci sa združia kvôli naplneniu spoločných cieľov, snažia sa vyprodukovať kolektívny statok, pričom vznikajú dva problémy. MOE (1980) tvrdil, že jednotlivci by mohli systematicky preceňovať svoj vlastný význam v záujmovom združení pre dosiahnutie kolektívneho cieľa. Prvým problémom organizovateľnosti záujmov je problém čierneho pasažiera, čo znamená možnosť podieľať sa na skupinových výhodách bez nutnosti vynaloženia osobných nákladov (napr. členského). DAWES, ORBELL, SIMMONS a VAN DE KRAGT (1986) tvrdia, že problém čierneho pasažiera klesá, je pasažier prinútený k plateniu podielu v záujmovom združení, ak sa chce podieľať na kolektívnych akciách. Možnosť stať sa čiernym pasažierom vedie k oslabeniu až k zániku motivácie vstúpiť do združenia. Druhým problémom je veľkosť skupiny, čo je pre OLSONA (1965) rozhodujúcim faktorom. Pri malých skupinách existuje motivácia vyjednávať s cieľom dosiahnutia vzájomne výhodného kolektívneho konania. To však neznamená, že záujmové skupiny musia byť pri dosahovaní svojich cieľov úspešné. Pri veľkých skupinách sa častejšie objavuje problém čierneho pasažiera, pretože čím je skupina väčšia, tým je príspevok jedného člena na produkciu kolektívneho statku menší. Malý člen chápe svoj príspevok za tak malý, že nepovažuje za dôležité do záujmového združenia vstúpiť. Podľa OLSONA (1965), veľké skupiny sa môžu organizovať do záujmových združení, ak potencionálnych členov stimulujú prostredníctvom selektívnych motivácií, ktoré by odmeňovali participantov alebo sankcionovali neparticipantov. Poznáme pozitívne a negatívne motivácie. Pozitívne motivácie pre členov sú služby v rámci kolektívneho dobra, ako napríklad priaznivé ceny pri príprave programov starostlivosti o les alebo poistenie proti lesným požiarom. Negatívne motivácie sa zameriavajú na potrestanie čiernych pasažierov, ktorí nezdediajú náklady na poskytovanie kolektívneho dobra, môžu byť napríklad vo forme nátlaku povinného členstva. Poslednou možnosťou selektívnej motivácie podľa OLSONA (1965) je moral suasion, kde je potencionálny člen varovaný pred negatívnymi dopadmi jeho neúčasti v záujmovom združení, ktoré sú ale dlhodobé a preto pre krátkodobu rozmýšľajúcich členov málo účinné. SALISBURY (1969) rozlišuje na základe teórie „výmeny hodnôt“ štyri možné druhy stimulov alebo výhod pre vstup do záujmových združení. Prvým druhom sú materiálne stimuly, ktoré znamenajú konkrétne odmeny vo forme tovaru alebo služieb.

Druhé, solidárne stimuly, znamenajú uznanie v organizácií. Expresívne stimuly sa vzťahujú na určité druhy hodnôt, ako napríklad „antropocentrizmus“ majiteľov lesa. Štvrtým stimulom je porovnávanie členov a nečlenov. Ak ciele alebo služby už nevyhovujú potrebám členov, alebo ak členstvo je príliš drahé, alebo úžitok je príliš nízky, tak môže dôjsť k zániku združenia.

Ďalšou teóriou rational choice je teória „politického podnikateľa“, teória „kritickej masy“ a teória „výmeny hodnôt“ (SALISBURY 1969, SEEBALDT 1997, GLÜCK et al. 2010). Prvá a druhá teória hovorí, že socioekonomická skupina je diferencovaná z rôznych hľadísk a aj z hľadiska potreby mať existujúce záujmové združenie. Zakladajúci člen s veľkým záujmom na združení hodnotí racionálne všetky úžitky a náklady na vytvorenie a fungovanie záujmového združenia. Správa sa teda ako „politický podnikateľ“, ktorý v prípade vyšších úžitkov ako nákladov založí záujmové združenie aj bez výraznejšej podpory ostatných členov socioeconomickej skupiny. Spoločenskú realitu vyhodnocuje komplexne, nespráva sa v zmysle Olsonovho „čierneho pasažiera“ a ak sa dosiaľne kritická masa obmedzených zdrojov vo forme finančných prostriedkov, ľudí atď., je ochotný založiť záujmové združenie. Socioekonomické skupiny s ekonomickými záujmami môžu vytvoriť záujmové združenie aj z tohto dôvodu ľahšie a sú stabilnejšie (GLÜCK et al. 2010).

Reprezentatívnosť. Je vyjadrená počtom členov záujmového združenia k počtu členov celej socioeconomickej skupiny. Reprezentatívnosť záujmových združení je schopnosť ovplyvňovať politický proces v záujme dosiahnutia spoločných cieľov. Záujmy vlastníkov lesov sú spojené a prezentované ako spoločný záujem v politickom procese. Organizovaný záujem je potrebné nájsť na rovnakých úrovniach politického rozhodovania (miestnej, regionálnej, národnej), aby sa všetky záujmové združenia so spoločným cieľom pridali a dokázali tak ľahšie presadzovať spoločné záujmy. Členovia združenia sa musia aktívne podieľať na všetkých aktivitách združenia, aby sa zabezpečilo rovnaké zastúpenie na všetkých dôležitých pozíciách pri dosahovaní spoločných cieľov napríklad v politickom procese (KROTT, 2006).

Služby členom združenia. Súvisia s organizovateľnosťou záujmov. Hlavným poslaním záujmových združení je zabezpečovať uspokojovanie záujmov a potrieb občanov vzájomnou podporou bez toho, aby sa čakalo na rozhodnutie akéhokoľvek štátneho úradu v danej veci a poskytnúť občanovi alternatívne riešenia, čiže právo na slobodu voľby. K službám členom združení patrí informovanosť a vzdelávanie, kde táto služba je zameraná na jednotlivých členov organizácie, pretože informácie, ktoré sa ťažko zisťujú alebo sa nedajú nájsť, sú zhromažďované, upravené a distribuované prostredníctvom združenia. Záujmové združenia by mali organizovať školenia a ďalšie vzdelávania ohľadom daných tém, pre ktoré bolo združenie vytvorené, aby členovia mohli spoločne participovať na dosiahnutí záujmov, ktoré boli stanovené a nedochádzalo by tak k problému čierneho pasažiera (FAO, 2000).

Odborné vedomosti. Na základe odborných znalostí a vedomostí môžu členovia združení ovplyvňovať ostatné strany. Prostredníctvom návrhov vecných riešení a činnosťou expertov v konkrétnych oblastiach sa znižujú informačné deficity verejnej správy a politikov. V záujmových združeniach je dôležitým faktorom pojem „power of expertise“, ktorý znamená schopnosť ovplyvňovať správanie ostatných v združení na základe

predošlých skúseností a odborných znalostí v určitej oblasti a je znakom lepšej kooperácie pri dosahovaní spoločných záujmov (HUBER, 2000).

Finančné zdroje na činnosť združení. Aby záujmové združenia mohli lepšie fungovať a prispievať tak k dosiahnutiu svojich záujmov, či už v politickom procese alebo aj mimo neho, finančné zdroje tak predstavujú významný prostriedok pre politický potenciál pri realizácii ich cieľov. Záujmové združenia by mali využívať možnosti viacerých zdrojov príjmov, aby si zabezpečili vlastnú nezávislosť od jedného finančného zdroja, a aby sa vyhli aj negatívnym dôsledkom pri jeho neočakávanom zlyhaní. Finančné zdroje môžu záujmové združenia získať z vlastnej činnosti alebo z iného, externého zdroja. Externé zdroje majú charakter darujúceho subjektu a môžu to byť: členský poplatok, verejné zdroje, dary, dotácie, sponzorské príspevky, granty, príjmy z vlastnej hospodárskej činnosti alebo verejné zbierky atď., (MAJDÚCHOVÁ, 2004).

Spoločné hospodárenie. Skupinové aktivity, ako využiť úspory z rozsahu sú významným účelom hospodárskych združení vlastníkov lesov, ktoré môžu vzniknúť s pomocou záujmových združení. Úspory z rozsahu môžu byť pri vstupnom riadení, zásobovaní, produkcii, marketingu a riadení nákladov. Pri zásobovaní hromadný nákup organizácie v mene členov znamená nižšiu cenu zariadení a materiálov. Jedným z ďalších ekonomických dôvodov pre organizácie je spolupráca v oblasti ťažby a predaja dreva a hospodárenia v lese. Spoločné riadiace aktivity môžu byť účinnejšie a jednoduchšie pre člena. Pre vlastníkov lesného pozemku, ktorí nežijú na pozemku, spoločné obhospodarovanie často predstavuje jedinú možnosť riadenia. Spoločný trh s drevom prispieva k silnejšej pozícii na trhu, s čím súvisia vyššie príjmy pre záujmové združenia (FAO, 2000).

Vonkajší neformálny politický potenciál

Dané faktory sú zaradené do vonkajšieho neformálneho politického potenciálu, pretože neexistuje žiadna právna úprava daných faktorov, či už na národnej alebo na vyššej úrovni.

Schopnosť predstaviť svoje ciele ako ciele vo verejnom záujme. Záujmové združenia by mali predstavovať svoje ciele ako ciele vo verejnom záujme, pretože dané problémy sa nemusia týkať len členov, ale taktiež aj iných jednotlivcov, ktorí do združenia nevstúpili. Tu môže dochádzať k problému čierneho pasažiera.

Schopnosť získavania spojencov v iných záujmových združeniach. Záujmové združenia nemusia vždy čakať len na zásah vládnych inštitúcií, môžu sa podieľať v dosahovaní svojich záujmov spoločne s inými združeniami, ktoré presadzujú rovnaké záujmy. Výmena názorov a informácií by mohla dospieť ku komunikácii a možno aj vyriešeniu problémových otázok (GREENWOOD, 2003). Schopnosť získavania spojencov aj v iných záujmových združeniach súvisí s organizovateľnosťou záujmov, pri ktorej sa viac združení spojí a dokážu tak efektívnejšie dosahovať spoločné záujmy ako napr. pri spolupráci s drevospracujúcim priemyslom alebo v rámci politicko-administratívneho systému.

Lobbing v parlamente, vláde a verejnej správe. Záujmové združenia využívajú lobbing ako taktiku na presadzovanie záujmov svojich členov. Reprezentanti združenia by mali využívať svoj sociálny potenciál k nadviazaniu kontaktov s ďalšími významnými

stranami. Pre združenia je výhodné mať vo vládných radoch svojho zástupcu, pretože by mohli lepšie dosahovať a uspokojovať svoje záujmy (KROTT, 2006).

Lobbing v medzinárodných inštitúciách. Pri medzinárodnom lobbingu sú záujmové združenia konfrontované so zložitejším procesom ako na národnej úrovni. Medzinárodný lobbing je charakterizovaný vysokým stupňom neistoty. Môže dochádzať k prehrám, ale na druhú stranu to môže viesť k veľkým úspechom (KROTT, 2006).

Public relations. Verejná mienka je pre záujmové združenia dôležitá pri podpore ich problémov. Členovia združení by mali vedieť využívať rôzne PR nástroje v praxi, aby sa dostali do povedomia verejnosti a zohrali dôležitú úlohu pri jej ovplyvňovaní a tvorbe politického procesu (KROTT, 2006).

MATERIÁL A METÓDY

Cieľom výskumu je zistenie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politického potenciálu z pohľadu expertov a funkcionárov. Pri danom výskume využijeme metódu SWOT analýzy na základe Delphi metódy.

Metóda Delphi je považovaná za jednu z najlepších a najprepracovanejších metód získavania masívu expertných informácií. Metóda Delphi býva uplatňovaná predovšetkým v oblasti plánovania a prognózovania ako metóda, na základe ktorej môžeme získať stanoviská rôznych odborníkov s vynaložením minima času a energie. Používa sa taktiež pri prognózach vývoja firmy, pre globálne prognózy vývoja vedecko-technického rozvoja, dopytu, ekonomiky, životného prostredia, populácie a pod (TUROFF, LINSTONE, 2002).

Metóda Delphi je intuitívna prognostická metóda, ktorá spočíva v opakovanom písomnom dopytovaní sa expertov na určité problémy týkajúce sa budúceho vývoja. Bola vypracovaná spoločnosťou RAND-Corporation v 50. rokoch 20. storočia, kde boli uvedené možné budúce udalosti v oblasti vedy, vývoja obyvateľstva, automatizácie, vesmírnych letov, možnostiam ako zabrániť vojnám a podobne. Základným princípom danej metódy je písomné dopytovanie odborníkov pre danú problémovú oblasť, sumarizácia ich názorov na možnosti zlepšenia problémov, odborné posudzovanie predložených dotazníkov, stanovenie priorít a nakoniec opätovné vyhodnotenie, po ktorom nasleduje rozhodnutie o spôsobe riešenia problému. Experti odpovedajú na otázky písomne, aby sa vylúčil vplyv autoritatívnych osobností. Experti sú anonymní a komunikujú riadenou spätnou väzbou (GORDON, 1994). Metóda môže priniesť výhľad budúceho vývoja v danej oblasti, stanoviť konsenzus alebo vyjasniť sporné témy medzi expertmi a odborníkmi a stanoviť spoločenské, ekologické, politické alebo ekonomické priority do budúcnosti. Z praktického hľadiska metóda umožňuje vstup väčšieho počtu účastníkov, ktorí sú geograficky rozptýlení (DALKEY, HELMER, 1963).

Rozpoznávame 4 hlavné Delphi funkcie: anonymita, iterácia, kontrolovaná spätná väzba a štatistické spracovanie výsledkov. Anonymita je dosiahnutá pomocou dotazníkov. Tým, že jednotliví členovia majú možnosť vyjadriť svoje názory súkromne, vyhnú sa nadmerným sociálnym tlakom od dominantných jednotlivcov alebo od väčšiny. Iterácia dotazníka na viac kôl dáva možnost' jednotlivcom zmeniť svoje názory bez obáv a zo straty postavenia v skupine. Medzi každým opakovaným kolom dotazníkov je spätná väzba

poskytovaná tak, že členovia skupiny sú informovaní o názoroch svojich anonymných kolegov. Niekedy sa môže stať, že informácie poskytnuté jednotlivcami nemusia spadať do určitých vopred stanovených kritérií. Spätná väzba zahŕňa názory všetkých členov skupiny. Na konci dopytovania (po niekoľkých kolách iterácie) sú prijaté skupinové názory vo forme štatistického priemeru. Konečné rozhodnutie je rovnaké (ROWE, WRIGHT, 1999).

Charakteristickým rysom metódy je opakovateľnosť, to znamená, že dotazníky sa expertom zasielajú niekoľkokrát. Ďalším charakteristickým znakom metódy je korešpondencia. Experti teda nie sú vo vzájomných kontaktoch. Korešpondenčný styk s expertmi zaisťuje ich izolovanosť a anonymitu, sú tiež vylúčené nežiaduce vplyvy ako obava vysloviť svoj názor, či neochota vziať späť už raz vyslovený názor.

Metóda Delphi pozostáva z nasledujúcich fáz:

1. Výber expertov a zaistenie podmienok na ich prácu.
2. Vypracovanie dotazníkov a rozosielanie expertom.
3. Vyplnenie dotazníkov expertmi a ich vrátenie organizátorom aplikácie metódy.
4. Štatistické vyhodnocovanie odpovedí vo vrátených dotazníkoch – zisťuje sa prevládajúci názor a odchýlky od neho.
5. Záverečná analýza získaných výsledkov.

Medzi základné etapy postupu delfskej metódy patrí voľba expertov, kedy dochádza k výberu experta z určitého vedného odboru, prípadne celej skupiny expertov. V ďalšej etape sú používané rôzne otázky vo voľnej, neusporiadanej forme prostredníctvom dotazníka. Jednotlivé odpovede sú porovnávané a zjednocované. Najčastejšie sa vyskytujúce návrhy nariadenie problému sú zaradené do ďalšieho dotazníka. V následnej etape sú respondenti oboznámení s výsledkami štatistického vyhodnotenia skupinovej odpovede. Ak sa v poslednej časti nedosiahne dostatočná zhoda väčšiny, nasleduje analogická časť, kde je potrebné objasniť jednotlivé argumenty (SAKÁLOVÁ, VRUŽEK, 1990).

Priebeh výskumu

Pre zistenie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politického potenciálu z pohľadu expertov a funkcionárov pomocou Delphi metódy využijeme SWOT analýzu. SWOT analýza je nástroj strategického plánovania, ktorý sa používa na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb organizácie alebo projektu za účelom dosiahnuť určitý cieľ. Silné stránky predstavujú vnútorné vlastnosti, ktoré môžu napomôcť k dosiahnutiu cieľa, slabé stránky sú vnútorné vlastnosti, ktoré sťažujú dosiahnutie cieľa, príležitosti sú vonkajšie podmienky, ktoré môžu dopomôcť k dosiahnutiu cieľa a v neposlednom rade ohrozenia sú taktiež vonkajšie podmienky, ktoré môžu ale naopak sťažiť dosiahnutie cieľa (JAKUBÍKOVÁ, 2008).

SWOT analýza pre zistenie charakteristík záujmových združení vlastníkov lesa a ich politického potenciálu bola prvotne vytvorená skupinou expertov, ktorú tvoria riešitelia APVV projektu VYNALES (Výskum vplyvu nešťátneho vlastníctva lesov na politiky súvisiace s lesníctvom). Experti vytvorili konečnú verziu SWOT analýzy, ktorá bude adresovaná bývalým a terajším funkcionárom záujmových združení vlastníkov lesa po celom Slovensku.

Zmyslom danej SWOT analýzy je poskytnúť záujmovým združeniam možnosti využívania silných stránok a odporúčania pre ich ďalšie fungovanie v politickom procese a účasti na jeho rozhodovaní. Na druhej strane má slúžiť na maximálne využitie príležitostí, ktoré ponúka vonkajšie prostredie a zaistiť, aby vonkajšie hrozby mali čo najmenší negatívny vplyv na realizáciu nimi určených cieľov.

Konkrétna realizácia metódy prebehne nasledovne: Bývalým a terajším funkcionárom záujmových združení vlastníkov lesa sa zašle SWOT analýza č. 1, v ktorom budú môcť zaškrtnúť buď súhlasím alebo nesúhlasím a taktiež doplniť prečo s daným názorom súhlasia, nesúhlasia. Po vrátení vyplnených analýz sa najskôr vyradia analýzy od funkcionárov, ktorí sa prieskumu nechcú ďalej zúčastňovať.

Ďalej sa pokračuje SWOT analýzou č. 2, v ktorom opäť funkcionári odpovedajú na rovnaké otázky. Funkcionári môžu svoje pôvodné stanovisko vzhľadom na výsledky z analýzy č. 1 zmeniť a tieto zmeny zdôvodniť. Takto sa postupuje aj pri analýze č. 3, príp. 4.

V záverečnej analýze sa stanoví konečný výsledok. Výsledky delfskej metódy bývajú spravidla hodnotné, pretože vyplývajú zo skupinového názoru odborníkov. Spätná väzba medzi jednotlivými fázami umožňuje porovnať vlastný názor s názormi ostatných odborníkov, prípadne ho zmeniť. Časové i finančné náklady metódy sú vzhľadom k dosahovaným výsledkom pomerne nízke. Metóda má však aj svoje nevýhody, napr. časť expertov môže počas prieskumu rezignovať (LESÁKOVÁ a kol., 2006).

SWOT analýza vytvorená expertmi

SWOT analysis created by experts

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Združovanie a reprezentácia spoločných záujmov. • Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja hospodárenia na lesných pozemkoch. • Organizačná štruktúra, vysoká operatívnosť (neexistuje 3-stupňové riadenie ako v štátnych lesoch). • Spolupráca vlastníkov prostredníctvom ich záujmového združenia napríklad v obchode a marketingu. • Prezentácia požiadaviek verejným činiteľom. • Vplyv na návrhy legislatívnych dokumentov. • Dôležitý nástroj v prispievaní k cieľom mobilizácie dreva stanovených v stratégii EÚ pre lesníctvo a lesného akčného plánu. • Vyriešenie veľkej časti reštitučných a reprivatizačných problémov lesných pozemkov. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fragmentácia neštátneho vlastníctva lesov s malým záujmom o vstup do združení vlastníkov lesov. • Pretrvávajúca nedostatočná medzirezortná spolupráca a koordinácia s politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesníctvo. • Odlišné záujmy jednotlivých členov v združení. • Malá reprezentatívnosť záujmových združení. • Nízka úroveň spolupráce so štátnymi lesmi. • Nedostatok finančných zdrojov na prácu združení.

SWOT analýza vytvorená expertmi – pokračovanie
 SWOT nalysis created by experts – continued

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora riadenia lesného hospodárstva na národnej úrovni a úrovni EÚ. • Aktívni funkcionári záujmových združení. • Dobrá spolupráca s drevospracujúcim priemyslom a jeho združeniami. 	
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora záujmových združení prostredníctvom PRV. • Silné odborné zázemie lesníctva na Slovensku pre podporu neštátneho sektora s ochotou spolupracovať so záujmovými združeniami vlastníkov lesa. • Prevencia ilegálnych aktivít v lesoch. • Väčšia šanca pri uspokojovaní potrieb združení pri zvýšenom počte členov. • Zlepšenie komunikácie s odbornou a laickou verejnosťou. • Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie medzi jednotlivými združeniami. • Možnosť získavania finančných prostriedkov z fondov EÚ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomická kríza s dopadom na finančnú silu záujmových združení. • Zvyšujúce sa strety záujmov pri využívaní lesov. • Rozdrobenosť združení. • Strata spoločenského postavenia lesníctva, kríza s dopadom na politický potenciál záujmových združení. • Dominantné postavenie štátnych lesov v obchode s drevom. • Nedostatočná informovanosť verejnosti o význame neštátneho vlastníctva lesov. • Nezájem štátnej moci o lesníctvo a neštátny sektor.

ZÁVER

Na základe získaných informácií budeme môcť zhodnotiť politický potenciál záujmových združení vlastníkov lesa. Prostredníctvom SWOT analýzy delfskou metódou budú získané výsledky slúžiť pri formulácii odporúčaní pre záujmové združenia vlastníkov lesov. Poznať politický potenciál záujmových združení je dôležité pre každú oblasť lesného hospodárstva, od lesohospodárskeho plánovania, cez ochranu lesa až po ekonomiku lesníckeho sektora. Navrhované postupy riešenia vychádzajú z aktuálnej potreby získať relevantné informácie od predstaviteľov neštátneho lesníckeho sektora na Slovensku, vyplniť informačnú medzeru v porovnaní s okolitými krajinami a poskytnúť zástupcom združení prostredníctvom priameho aplikačného výstupu, materiál pre argumentáciu a presadzovanie svojich priorít, podložený vedeckým výskumom.

PodĎakovanie

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0057-11.

Literatúra

- AUSTEN-SMITH, D., WRIGHT, J., 1994. Counteractive Lobbying. In: *American Journal of Political Science*, New Jersey, Princeton Press, s. 25–44.
- BAYERS, J. – EISING, R. – MALONEY, W., 2008. Researching Interest Groups Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We know? In: *West European Politics*, s. 1103–1128.
- CUBBAGE, F. W., O' LAUGHLIN, J., & BULLOCK, III, C. S., 1993. *Forest resource policy* New York : JohnWiley&Sons.
- DALKEY, N. C., HELMER, O., 1963. An experimental application of the Delphi method to the use of experts. In: *Management Science* s. 458–467.
- DÜR, A., DE BIÈVRE, D., 2007. The Question of Interest Group Influence. In: *Journal of Public Policy*, 27/1, s. 1–12.
- DAWES, R. M., ORBELL, J. M., SIMMONS, R. T., VAN DE KRAGT, A. J. C., 1986. Organizing Groups for Collective Action. In: *The American Political Science Review*, Vol. 80, No. 4, s. 1171–1185.
- FAO. 2000. *Options for the Organization of Small Forest Owners in Central and Eastern Europe for Sustainable Forest Management*. Rome.
- FAO. 2012. *Review of forest owners organizations in selected Eastern European countries*. Rome.
- GERBER, E. R., 1999. *The Populist Paradox: Interest Group Influence and the Promise of Direct Legislation*. Princeton University Press.
- GORDON, T. J., 1994. *The Delphi method*. AC/ UNU Millennium Project.
- GLÜCK, P. et al., 2011. *Private Forest Owners in the Western Balkans – Ready for the Formation of Interest Associations*. European Forest Institute.
- GREENWOOD, J., 2003. *Interest Representation in the European Union*. Houndmills, Palgrave.
- HUBER, B., 2000. *Experts in organizations: The power of expertise*. Institute for research in Business Administration. University of Zurich. Zurich.
- KADERÁBKOVÁ, A., SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M., 2003. Růst, stabilita a konkurenceschopnost: aktuální problém české ekonomiky na cestě do EU, Linde. Praha, s. 38–96.
- KOVÁČECHOVÁ, E., ŽILINČÍK, P., 1999. *Ako sa rodí zákon*. Centrum pre podporu miestneho aktivizmu. Poniky
- KROTT, M., 2001. *Politikfeldanalyse Forstwirtschaft*, Berlin, Wien.
- KROTT, M., 2006. *Forest policy analysis*, European Forest Institute, Springer.
- KROTT, M. et al., 2013. Actor-centred power: The driving force in decentralised community based forest governance. In: *Forest Policy and Economics*.
- LESÁKOVÁ, D. a kol., 2006. *Marketingové analýzy*. Vydavateľstvo Ekonóm, Bratislava.
- MAJDÚCHOVÁ, H., 2004. *Neziskové organizácie*. Vydavateľstvo SPRINT, Bratislava.
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR., 2011. Tripartita. [Online] Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/tripartita.html>
- MERKEL, W., 1999. *Systemtransformation*. Opladen.
- MOE, T. M., 1980. *The Organization of Interests: Incentives and the Internal Dynamics of Political Interest Groups*. University of Chicago Press.
- OLSON, M., 1965. *The Logic of Collective Action: Public Good and the Theory of Groups*. Harvard University Press.
- ROWE, G., WRIGHT, G., 1999. The Delphi technique as a forecasting tool: issues and analysis. In: *International Journal of Forecasting* 15, s. 353–375.
- SAKÁLOVÁ, J., VRUŽEK, Š., 1990. *Prognózovanie a plánovanie činnosti podniku*. Edičné stredisko VŠT v Košiciach, Košice.
- SCHUBERT, K., 1989. *Interessen vermittlung und staatliche Regulation*, Westdeutscher Verlag, Opladen.
- SEEBALDT, M., 1997. *Organisierter Pluralismus, Kräftefeld, Selbstverständnis und Politische Arbeit deutscher Interessengruppen*. West. Verl. Opladen.

Adresy autorov:

Mgr. Zuzana Hricová
Doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka
JUDr. Mgr. Zuzana Dobšínská, PhD.
Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva
Lesnícka fakulta
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 24
960 53 Zvolen
e-mail: salka@vsld.tuzvo.sk
hricovaz@tuzvo.sk
dobsinska@tuzvo.sk

Ing. Zuzana Sarvašová, PhD.
Odbor lesníckej politiky, ekonomiky a manažmentu lesa
Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen
T. G. Masaryka 22
960 92 Zvolen
e-mail: sarvasova@nlcsk.org

Teoreticko-metodologický prístup k analýze politického potenciálu záujmových združení vlastníkov lesa

Abstrakt

Predkladaný článok sa zaoberá teoretickým a metodologickým prístupom k analýze politického potenciálu záujmových združení vlastníkov lesa. Z teoretického hľadiska sa práca zaoberá teóriou záujmových združení, metodologicky sa zaoberá delfskou metódou, expertnou metódou skupinového hľadania riešenia, prostredníctvom SWOT analýzy. Tento článok si kladie za cieľ priblížiť základný prístup k skúmaniu politického potenciálu záujmových združení vlastníkov lesa.

Kľúčové slová: záujmové združenia, politický potenciál, delfská metóda, SWOT analýza